

✽ ספר הקבלה לר' אברהם בר' שלמה ✽

אמר אברהם בן החכם השלם החסיד הר' שלמה מטרונטיאל לפי שהרב רבי אברהם בר דוד ז"ל חיבר ספר זה הנקרא ספר הקבלה הנ"ל שנת ד' אלפים ומ' מאות ואחד ועשרים לבריאת עולם והביא שם דורות החכמים שהיו מאנשי כנסת הגדולה עד דורו שהוא דורו של רב יהוסף הלוי בן מינאש תלמיד רב אלפס רבו של הרמב"ם. וראיתי להשלימו משנה¹ שנפטר הרב ז"ל שהיא שנת ד' אלפים תתקמ" עד שנתנו זאת שהיא שנת חמשת אלפים ומאתים ושבעים לצירה להודיע לדורות הבאים אחרינו היא הקבלה נמשכת מהרב לתלמיד משנת² נתינתה מסיני מהיום ועד כאן וכן יהיה עד יהיה מורה צדק וראיתי לחלקו לשלשה שערים:

השער הראשון אביא בו החכמים שהיו לפני הרב שלא הזכיר בספרו:

השער השני אזכיר בו החכמים שהיו אחר פטירת הרב ז"ל עד פטירת הר' יצחק קאנפאנטון ז"ל מאור הגולה שמימיו הם שותים כל ישראל עד היום:

השער השלישי אזכיר בו המלכים שמלכו בארץ ספרד עד מלך המלך פירנא[נ] דו י"ש. ועל מלחמותיו אשר נלחם על מלכות גרנאטא. ועת גרשינו מספרד. וכל הצרות שעברו והשמדות במלכות פיר[נ] אנדו ופורטוגאל בימי המלך מאנוייל על יד הפרץ מפושעי ישראל. והטובות שעשה ה' ע"ם שארית הפליטה הנשארת היום במלכות פאס. והחכמים שקבלו מהר' יצחק קאפאנטון ז"ל. ואזכיר שם קצת זכרון מלכי פאס עד מלך מלכי צדק מולאי מחמד בן המלך הגדול סולאי אלשיך חסיד מחסידיו א"ה שקבל היהודים המגורשים מספרד ועשה טובה עם ישראל עד יום מותו כי למחיה הקימו אלהים על מלכות פאס. ואזכיר שם מ"ש הר' אברהם זכות ז"ל מה שהיה בעולם משנת חמשת אלפים ומאתים ושבעים עד שנת ר"פ"ה לפ"ק. ואכתוב שם הישועות והנחמות שעתידין להיות בביאת משיחנו בקרוב אמן:

השער הראשון בזכרון החכמים שהיו לפני הרב שלא זכר הרב בספרו. החכם הר' יעקב בן יקר והחכם רבי יצחק הלוי רבותיו של ר'ש"י נפטרו שנת ארבעת אלפים ח'ל. הר'

¹ משעה. MS.

² משעת. MS.

יהודה בר ברזילי אלברצלוני שחיבר ספר העתים והר' גרשום מאור הגולה והר' שלמה בן
 נכיהול משורר גדול נפטרו באותה שנה. ר' יהונתן הבבלי חיבר ספר הערוך הארוך נוסף
 שנת ארבעת אלפים תתס"ו ליצירה. הר' זרחיה הלוי מגירונא חיבר ספר המאור בלוגיל
 שנת ארבעת אלפים תתק"ד ליצירה. הר' אברהם בן עזרא שפירש התורה וכ"ד ספרים
 וחיבורים גדולים שעשה בחכמת התכונה ובשאר חכמות ועוד נוסף על חכמתו ותורתו
 שהיה פייטן גדול וראיתי בצוואות הרמב"ם ז"ל לבנו רבי אברהם שלא ישתדל לקרות
 זולת בספרי הראב"ע. ועוד שהיה מיוחס שכך מסור בידם שהיה מיושבי ירושלים תוב"ב
 ונפטר בקאלהורא שנת ארבעת אלפים תתקכ"ה ליצירה. רבינו תם [בן] בנו של רש"י
 חיבר ספר הישר והיה חכם גדול בכל חכמה והיה מפולפל ומחודד מה שלא נראה לחכם
 והיה בהיכל מלך צרפת שהיה אוהבו ועשה טובות גדולות לישראל נפטר במדינת רימון
 שנת ארבעת אלפים תתקל" ליצירה. רש"ב"ם אחיו של ר"ת שהשלים פירוש רש"י ז"ל
 ועשה ספרים רבים וחיבורים גדולים נפטר שנת ד' אלפים תתקל"ה ליצירה. הרב הגדול
 רבי אפרים מאשכנז רבו של רבינו יואל חתנו של אבן הירחי נפטר שנת ארבעת אלפים
 תתקל"ה ליצירה. הרב הגדול מרנא ורבנא רבי יצחק בר שמואל והוא בן אחותו של רבינו
 תם הידוע שהוא בעל התוספות אשר למד ולימד בישיבה כי העידו עליו רבנים הצרפתים
 שהיו לומדים לפניו ששים רבנים שכל אחד מהם היה שומע ההלכה שהיה מגיד גם היה
 לומד כל א' לבר מסכתא והיו קורין אותו על פה נפטר דתתקל"ה ליצירה. רבנו שמשון
 שעשה ספר כריתות תלמיד מובהק מהר"י בעל התוספות נפטר שנת ארבעת אלפים תתקנ"ה
 ליצירה: הר' יהודה הלוי בר שמואל המשורר והרב ר' יצחק הדרביל נפטר שנת ארבעת
 אלפים תתקל"ה ליצירה. ובאותה שנה חיבר הר' משה חיבורו הגדול חנקרא משנה תורה.
 הר' יהודה חסיד קבל טרי' בעל התוספות. נפטר הרב החסיד ר' אברהם הלוי בן דוד
 בן אחותו של הר' ברוך בר רבי יצחק בר' ברוך ו' אלכאליה שקידש עצמו ומת על
 קידוש השם בטוליטולא וחיבר ספר הקבלה שהזכרנו. ועוד חיבר בעיקר האמונה ספר
 *אלעקידה אלרפיעה² ועוד ספר הנכבד שעשה בחכמה התכונה ומת על ייחוד השם שנת
 ארבעת אלפים תתקמ" ליצירה:

השער השני בזכרון החכמים אחר פטירת הרב ז"ל. הר' יצחק חיבר ספר אחד
 נקרא בעל העיטור שנת ארבעת אלפים תתקמ"א. ונפטר הרב המובהק הר' אברהם בר דוד
 בפשיקראס³ שנת ארבעת אלפים תתקנ"א ליצירה והוא עשה השנות לחיבור הרמב"ם וראה
 אותם הרב ז"ל ואמר מעולם לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת והעיד עליו רבי יהושע ו'
 שועיב כפ' פינתם ששמע שהיה אליהו נראה אליו. הר' ברוך מגרמזא תלמיד רבינו תם

¹ לימרו. MS.

² אלעקירא ארפעח. MS.

³ בפשיקראנו. MS.

ורבי יצחק בר שמואל בעל התוספות חיבר ספר התרומה ונפטר ארבעת אלפים תתקנ"ב
 ליצירה. המאור הגדול מרנא ורבנא הר' משה בר מימון לאחר שהרביץ תורה בישראל יותר
 מכל הגאונים שהיו לפניו ועשה טובות גדולות בישראל וספריו פשטו ממרח שמש ועד
 מבואו ועליו סומכים בכל הארצות והיה האיש משה גדול מאד בעיני מלך מצרים ובעיני כל
 עבדיו ושומעו הולך בכל העולם וע[ו]ן מוסף על תורתו היה גדול בחכמה יונית ובמלאכת
 הרפואה ואיצטננין גדול כמו שנראה מספריו שחיבר בכל החכמות והיה עשיר גדול ונפטר
 במצרים שנת ארבעת אלפים תתקפ"ה ליצירה. החכם רבי אברהם בר יצחק הנקרא אב ב"ד מלוניל
 והר' יוסף אלפלט¹ והר' אליעזר בן מאזא ורבינו חם מאורליניאיש והר' אהרן מלוניל²
 נפטרו בשנת ארבעת אלפים תתקפ"ה ליצירה. הרב הגדול רבי משה בר נחמן פירש התורה
 ועשה חידושין לתלמוד הפליא לעשות היה חכם גדול בכל החכמות והיה גדול בהיכל מלך
 אראגון ועשה יובח גדול עם פראי³ פול לפני המלך והשרים ונצחו בתשובות גדולות חזקות
 והיה זה שנת ארבעת אלפים תתקע"א ליצירה והוא קיבל מהר' אליעזר מנרמזא קבלה
 עיונית וקבלה מעשית וא"ח הלך לירושלים ונפטר שם שנת חמשת אלפים זהתק"ן. הר'
 משה מקוצי עשה חיבור גדול שקראו ספר מצות גדול שנת ארבעת אלפים תתקע"ז
 ליצירה והוא ז"ל הלך לסייעת הרמ"ב⁴ והיה חכם גדול בתלמוד לפי הנראה מחיבורו
 הגדול. רבנו יואל העזרי תלמיד הר' אפרים מרגנשפורק⁵ והר' עזרא רבו של הרמ"ב⁶
 נפטרו שנת חמשת אלפים וחמשה ליצירה. הרב הגדול נשיא נשיאי הלוי הר' מאיר הלוי
 מעיר בורגוש הרביץ תורה בטוליטולא והיה חכם גדול ועשה פירוש לתלמוד בדיוק גדול
 ונפטר בטוליטולא בחג המצות שנת חמשת אלפים ושבע ליצירה. הר' יונה מנירונדה⁷
 תלמיד הרמ"ב⁸ והר' מאיר הכהן מנרבונה⁹ וקרא עם הרמ"ב¹⁰ נפטרו בטוליטולא.
 הר' אברהם בר רב יואל הנקרא אבי העזרי נפטר בשנת חמשת אלפים ועשרים וארבע
 ליצירה. הר' נסים בעל הדרשות ועשה חידושין על הרב אלפאסי תלמידו של הרמ"ב¹¹ נפטר
 בשנת חמשת אלפים ועשרים וארבע ליצירה. הר' שלמה בר עלי ממדינת סוריא¹² תלמיד
 הר' יונה כתב חידושין מהתלמוד כפי מה שקיבל מרבו שנת חמשת אלפים ועשרים וארבע
 ליצירה והוא הנקרא תלמיד רבינו יונה. נפטר החסיד הקדוש הר' יהיאל בן אשר ששחק
 בארון לעיני כל העם ושבא לביתו ולבית מדרשו אחר פטירתו והוא מה שמצאתי כתוב
 בשם ר' יהודה בן אשר לפי שמלמטנו ה"ת מלמלה גבר למול[מ]לה העיה המהוללה
 ובמעט זמן א"ח יתגרשו היהודים מצרפת שטא יעלה על לב אדם שגירשנו מארצנו בשביל
 שמץ דבר יצאנו משם ועל כן יאות לי להוציא דבר זה מלב בני אדם וגם אשר יראו

¹ MS. אלפליט.   ² MS. טפולפל.   ³ MS. פארי.   ⁴ MS. מנפורק.   ⁵ MS. סוריאן.   ⁶ MS. מנבורנא.   ⁷ MS. מינרונה.

זרעינו יושר פעולת אבותינו יבושו מאד בנפשותם אם לא ילכו באורחותם וישתדלו בכל עניניהם להחזיק מעשה אבותיהם בידיהם לפי שיצאתי קטן בן י"ג שנה ולא השנתי לטמוע מעשה אבותי וצדקותיהם כי אם מעט מוער אשר שמעתי מאדוני ז"ל ומאחותו אשר ספרו לי מאבותיהם ז"ל. ואני שמעתי קצת ממעשה אבותינו הראשונים לא כתבתי פה¹ זקני הר' יחיאל בר אשר נולד שנת ארבעת אלפים תתק"ע וכשהיה בן עשר שנים היה לו ריע אח נאמן רבי שלמה הכהן וכרתו ברית יחד שכל א' יהיה לו חלק במעשה חבירו הן במצות הן במעשים אחרים ועמדו בברית כל ימיהם והיו חסידים ואנשי מעשים כדורם. ויהי היום יום הכפורים כבה נר מערבי של זקני ז"ל שהיה לו בבה"ד כי בן מנהג אשכנזי שבעבור כל בן זכר מדליקין בשבילו נר של שעוה בבח"ד עיוה"ד שיש בו שיעור להדליק יום ולילה. ובחול המועד של סוכות נפטר זקני ז"ל וכבוד עשו לו במותו ובאו מן המקומות הסמוכים לקבורו ומנהג בני אשכנזי שסמוך לבית הקברות מניחין הארון על אבן אחת גדולה מונחת לכך ופותחים אותו לראות אם נידלדלו איבריו מחמת טלטול הארון. וכאשר עשו לו קרב רבי שמואל הכהן עד ארבע אמות ואמר בקול רם לפני הקהל אני אומר לפלוגי שזכור הברית שכרת עמי. אז התחיל לשחוק בארון עד שראו רוב הקהל ומפי אדוני הר' א"ש ז"ל וזקני ז"ל אני מעיד שראו אותו. והנה יום אחד היה רבי שמואל הכהן לומד במדרשו ביום וראה זקני ז"ל יושב אצלו ויתמה מאד וישאל לו על עניניו ואמר לו- שהיה בטוב מאד והיה לו כסא מוכן אצלו ואמר לו הר' שלמה תמיה אני איך יש לך רשות להראות לבני אדם ענה ואמר יש לי רשות לילך לביתי ככתחילה אלא שאני רוצה שיאמרו כמה מתנאה צדיק זה יותר משאר צדיקים. ויהי לששה חדשים אחר פטירתו בליל שבת בחצי הלילה בא לאשתו ואמר לה מהרי וקחי בניך ובנותיך והוציאם מן המקום הזה כי מחר יהרגו היהודים אשר במקום הזה וכן נגזר על הסביבות ונתפללה ונתקבלה תפילתינו חיון מן זמקום הזה. ותקם ותעש כן וחזרה להציל את אשר לה ונהרנה בתוך הקהל אחר שהוציאה משם את א"א הר' א"ש ז"ל ואת אחיו הר' חיים חברו של ר"מ מרוטנבורק רבו של אדוני ז"ל וגם לפני אחיו הר' חיים. למד. והיה להם עוד אח ושמו רבי אלעזר ונפטר בן שבע ועשרים שנה ואמרו עליו שהיה גדול בתורה כרב חיים והיו להם שש אחיות כולם צדקניות. ויצאו מן המקום ההוא בליל שבת על ידי מעשה הנז' ונפטר זה הר' יחיאל אביו של הר' א"ש שנת חמשת אלפים ועשרים וארבע לצירה. הר' יצחק בעל החוטם חותנו של הר' יחיאל חסיד גדול וחבר כפר מצות קטן הנקרא עמודי גולה שנת חמשת אלפים ושלישים ליצירה. הר' משה מעיר ליאון חכם גדול ומקובל חיבר ב"ד ספרים ספר המשקל ומשכן העדות ואור זרוע וספר הרמון ושערי צדק

¹ Something missing ?.

וספרים אחרים שנת חמשת אלפים נ"א ליצירה. הרב הגדול ר' שלמה ן' אדרת שעשה תורת הבית ועשה ספרים אחרים ושאלות ותשובות שהיו שואלים ממנו כל הארצות ספר גדול עד מאד. והחכם הגדול רבי לוי בן חביב שקידש השם בפורטוגאל קבעם שהיו מפחרים אחת הנה ואחת הנה ויעש להם בתים ישלם ה' לו פעלו. החכם ר' חיים בר שמואל בר דוד מעיר טורדילה תלמיד הרש"א חיבר צרור החיים צרור הכסף שנת חמשת אלפים ושלישים. נפטר הר' פרץ תלמיד רבי יחיאל מפריש שנת חמשת אלפים וחמשים וחמשה. נפטר הר' מאיר מרוטנבורק רבו של הרא"ש ן' בבית הסוחר שנת חמשת אלפים וששים ואחת. גירוש צרפת שנת חמשת אלפים וששים ושש ליצירה בחדש אב והסימן ויגרשהו וילך. והרב רבי יצחק בן שר חסד אביו של הר' מכיר שעשה ספר אבקת רובל היה מן המגורשים ונקרא בן שר חסד לפי שהיו אבותיו צדיקים וחסידים והיו אבותיו הר' נתנאל שקילל את התאנה ונקרא בן על שם מעשה שאירע כי היה גדול בתורה ובמעשים ובכל ערב שבת היה רוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף בטלית דומה למלאך ה' צבאות. ויהי היום ערב שבת עשה כפעם בפעם ולעולם היתה בירו טבעת כגון המלכים והשרים שהיה עשיר גדול והיתה בטבעת אבן יקרה והיתה בביתו תאינה א' ושם את הטבעת באילן רוחץ פניו ידיו ורגליו ושכח את הטבעת. ליום ראשון נזכר מהטבעת ויבקש ולא מצא כי לא נזכר שהניחו באילן ונתמלא חימה ואמר מי שנמלתי ויבש האילן ולא נתן פרי כפעם בפעם. ויהי מקץ שנים שלש ציוה לחתוך אותו שכן הוא הדין מאחר שאינו עושה פרי וכאשר התחילו לקוצצו מצאו הטבעת ומרוב השמחה שכחו את האילן והניחוהו מיד נתן פרוי והפריח ניצו כאשר בתחילה ויקראו שמו בן רבי נתנאל מקלל התאינה. והר' מיכאל המלאך שעשה שאלות ועלתה נשמתו לשמים לשאל ספקותיו כי נסגר בחדר שלשה ימים וציוה לבלתי יפתחו החדר ויציצו אנשי ביתו בין השערים והנה מושלך גופו כאבן דומם וישכב בן שלשה ימים ויחיו ויקם על רגליו ויקראו אותו על ככה רבי מיכאל המלאך והיו מעידים עליו שהיו אבותיו מבית דוד ואמו מזרע רב כהנא שבתלמוד. וזה הרב רבי יצחק בן שר חסד קבע ישיבה בטוליטולא במדרשו של רבי אברהם ן' נאקה² מ"ב שנים וכשבא בנירוש צרפת הביאו האשל הגדול השר והטפסר רבי אברהם ן' שושאן לטוליטולא ופרנסו וכלכלו כל ימי חייו והיה בישיבתו של הרא"ש. ואחרי מות רבי אברהם ן' שושאן היה חבר להחכם רבי אברהם בר דוד ן' שושאן אשר חיבר ספרים בתלמוד וקראם עליות. ולהרב רבי יהודה בן אשר ולהחכם הר' מאיר ן' שושאן ולהר' זיזא ן' שושאן וכל זאת המשפחה הגדולה היו מקרבין אותו ומכלכלים אותו כל ימי חייו עד

¹ Some words missing?.² MS. באקה.

שנפטר במנפה שנת האם חמנו לגוע. נפטר הר' שלמה בהר' אברהם בברצלונה תלמיד הר' יונה שנת התע' לציורה. נפטר בעל המרדכי תלמיד הר"מ מקוצי¹ והר' מאיר בר' ברוך שנת חמשת אלפים וע"ב. נפטר הר' חיים אחיו ורבו של הר'א"ש שנת חמשת אלפים וע"ד. התשבין תלמיד הר"מ מרוטנבורק היה שנת חמשת אלפים וע"ב. הר' בחיי בן אשר שפירש התורה תלמיד הרט"כא שנת חמשת אלפים נ"א. רבי שמואל בן עמיאל והר' דוד הכהן היו מרביצים תורה בטוליטולא עד שהעיר ה' עיני כל ישראל ושרתה רוח באשל הגדול הטר והטפסר מרנא ורבנא רבינו אשר בר יחיאל והאיר עיני כל ישראל ממזרח שמש עד מבואו והוציא לאור מחושך הסכלות והפתיות הגדולה והשכיל ביסודות התורה ופירש טעמי התורה וכלליה ופרטיה ועשה חסדים גדולים ופירש שיתא סדרי משנה ועשה פסקים לתלמוד ולא נראה כאיש ההוא בכל הארץ על כן נקרא הר'א"ש ישלם ה' פעלו נפטר בטוליטולא שנת חמשת אלפים ופ"ח. ומגדולי תלמידיו היו הר' יששכר בר יקותיאל הלוי שנמשך אחריו מאשכנז ללמוד ממנו ולשאוב מימיו ונפטר שנת חמשת אלפים צ"ב ועשה קיצור לבעל התרומות טוב. והר' ירחם מפרובינצא שבא ללמוד עם הר'א"ש חיבר אדם וחיה ומישרים והם ספרים נכבדים עד מאד נפטר שנת חמשת אלפים וצ"ד. ומגדולי תלמידי הר'א"ש היה הר' יצחק ישראל שיסד יסוד עולם לכבוד הר'א"ש. והר' ישראל שהשכיל בכל חכמה והפליא בדרוק לשון רב במסרה ופי' התורה ושאר כ"ד ספרים. ושלשה בניו הר' יחיאל שמת בקצרות שנים והר' יהודה בן אשר שיטב על כסאו והר' רבינו יעקב שחיבר בעל הטורים ועל פיו היו נוהגים בכל מלכות ספרד וכך נוהגים יתר הפליטה הנשארת במלכות פאס עד יבא מורה צדק. הר' דוד אבודרהם תלמיד רבינו יעקב פירש² התפלות באשביליאי שנת חמשת אלפים ומאה. נפטר רבי יהודה בן אשר בטוליטולא שנת חמשת אלפים וק"ט. הרל"ב'ג הנקרא מאשטרו ליאון שפירש התורה ושאר כ"ד ספרים והיה חכם גדול בחכמה יוגית ובשאר חכמות נפטר בפרפיניאן³ שנת חמשת אלפים וק"נ. הר' מנחם בן זרח בן הקדוש רבי אהרן שבא מגירוש צרפת חיבר צידה לדרך לכבוד דון שמואל אברבנאל שהוסד שמו גוואן דישביליאי⁴ תלמיד רבי יהודה בן אשר ותלמיד הר' יהושע ו' שועיב שפירש התורה נפטר בטוליטולא שנת חמשת אלפים ק"לד. הר' יצחק בר ששת תלמיד רבינו נסים והר' חסדאי קרישקאש והר' שמעון דוראן היו תלמידי רבינו נסים והר'ב"ש הנז'⁵ היה חכם גדול בתלמוד ועשה שאלות ותשובות ובא למדינת [א]לגואייר ממאיוורקא הוא ורבי דוראן עשה חיבורים הרבה ונפטר רבי שלמה ויטב על כסאו רבי צמח ונפטר ואח"ך ישב רבי שמעון בר צמח. אלו היו כלם חכמים

¹ MS. מקוציני.² So MS. כתב פירוש or פירש.³ MS. בפאפינאות.⁴ MS. בשביליאי. See above, p. 98, l. 3.⁵ MS. indistinct.

גדולים באלגואייר¹ זאת השנה נפטר הר"ש ב"ץ שהיא שנת חמשת אלפים ר"ע ותלמידו הר' נ' חסדאי ורבי מתתיהו היצהרי והר' יוסף אלכו שחיבר ספר העיקרים. והר"ץ [ק]אנפנטון וחכמים גדולים שהיו בספרד כל א' רב במקומו. והרב הגדול רבי יצחק קאנפנטון קרא עם אביו הנזכר והוא רבן תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה ומגדולי תלמידיו היה אבא מארי הר' שלמה ז"ל ושימשו כ' שנה ויותר והיה בקי בתלמוד. והר"ץ די ליאון שהיה חכם גדול בכל חכמה והוא העמיד תלמידים הרבה. ומגדולי תלמידיו היה הרב הקדוש החסיד שקידש את השם בפורטוגאל הוא הרב רבי שמעון מימי ז"ל והר"ץ אבוהב והר' משה אלפאראנני והרש"ט בן שם טוב והרב הגדול ארי שבחבורה הר' שמואל אלבאלנסי ז"ל והוא העמיד תלמידים הרבה. ומגדולי תלמידיו הוא הפטיש החזק פלפלא חריפא הר' יוסף עוזיאל והר' משה האליגואה² ואחרים מלבד אלו קראו עם הר' יצחק קאנפנטון בתחילת ימיו. ובסוף ימיו הרב הקדוש החסיד רבי משה אלבאלנסי ז"ל וחכמים גדולים מלבד אלו הנז' והרב הגדול החסיד רבי שם טוב לארמא הוא מגדולי תלמידי הר"ץ אבוהב ונשאר בבית הסוהר בעיר פורטוגאל לאחר שבאו היהודים המגורשים לפאס הוא והחכם מורי ורבי הר' יעקב לואל והר' אברהם סבאע. ואחרי כן באו למדינת א[ר]זילא בספינה שבורה וכוונת האויבים היתה כדי שיטבעו בים והקב"ה עשה להם נס ויצאו לארזילא כנו' בספינה שבורה בלא ספן ובלא אדם אלא חסדי ה' אשר נהגם. ונפטר הר"ץ קאנפנטון בפנייפיאל שנת חמשת אלפים ר"ב אחר שעברו עליו כמה צרות והיה נע ונד בכל הארצות מדחי אל דחי מפני אימת המלכות. ושמעתי עליו כשהיה נדרף מפני השרים שנשתטח על קבר הרב הגדול המקובל הר' יצחק גיקאטיליאי וכשקם מעל קברו אמר לתלמידיו מהיום ועד שמנה אני מת. וכל אלו הרבנים הנז' הם תלמידי הרב הם היו מרביצי תורה בספרד עד עת הגרוש שיצאנו משם כמשי'ת:

השעיר השלישי בזכרון קצת מלכים שמלכו בספרד והצרות שעברו עד שנת הגרוש. המלך רון פיראנרו מלך שנת חמשת אלפים וט' ליצירה אלף וט"ז לנוצרים ושנת ל"ד למלכותו שלח למלך נ' חביב מלך סביליאי בעד העצי' של גידרו החכם הגדול והולכים לקבור אותם⁴ בליאון. וזה שהוצרכנו לכתוב דברים שנראים דברי הבאי הוא מפני שבומנינו זה ראינו בעינינו קצת ממה שכתב החכם גידרו המתנבא דברים גדולים שהיו עתידים לאחר כמה שנים. ושמעתי שזה החכם למד עם חכם גדול יהודי אמרו כשהלך מיטוס על ירושלים שהלך עמו אביו של גידרו שהיה ממונה על מלכות שבילייה. וכשנכבשה ירושלים על יד מיטוס נכנסו כל ראשי החיילים לשלול ולבח בו ונגס אביו של

¹ MS. פאלגואייר.² So MS.; ? חלואה.³ העצמות. See p. 92, l. 18.⁴ MS. להוליכם. See p. 92, l. 18.

נִדְרָו וּמִצָּא בֵּית גְּדוּלָה וּכְשֶׁרָצָה לְצַאת מִן הַבַּיִת הַסְּתַכֵּל בְּכוֹתֵל וְרָאָה בְּעֵין שְׂכָלוֹ כְּעֵין פֶּתַח בְּקִיר וּפְתֵר הַקִּיר וּמִצָּא אֲכַסְדְּרָה גְּדוּלָה מְלֵאָה סְפָרִים. וּמִצָּא שָׁם זֶקֶן אֶחָד וְהוּא קוֹרָא וְתַמָּה תַמְיָהָא גְּדוּלָה וְאָמַר לוֹ מָה טִיבְךָ בְּמָקוֹם הַזֶּה וְיֹאמֵר לוֹ הַחֲכָם זֶה לִי כְּמָה שְׁנִים שְׁאֵנִי יוֹדֵעַ שֶׁתַּחֲרַב יְרוּשָׁלַיִם וּבְנִיתִי הַבַּיִת הַזֶּה וְעִשִּׂיתִי זֹאת הָאֲכַסְדְּרָה וְהַכְּנַסְתִּי עִמִּי סְפָרִים אֱלוֹ לְקִרְוֹת וְהַכְּנַסְתִּי עִמִּי מַחִייתִי וְאָמַרְתִּי אוֹלֵי תְהִיָּה לִי נַפְשִׁי לְשַׁלֵּל. וְהוֹצִיָּאוּ מִשָּׁם וְהוֹרִידוּ לְשִׁבְלִיָּא וּכְבָדוּ וּנְשָׂאוּ וְהָיָה לוֹ בֶן וְשָׁמוֹ נִדְרָו וְקִרָא עִם הַחֲכָם הַנֶּזֶר וּבִנָּה בֵּית גְּדוּלָּה מַחֲוֵן לְשִׁבְלִיָּא וְהוּא בְּנוֹי עַד הַיּוֹם וְהוּא כָּתַב דְּבָרִים הַעֲתִידִים לְהִיְוֵת בְּעוֹלָם עַד כִּי יָבֵא מִשִּׁיחִינוּ כְּמוֹ שְׂקִיבֵל מִהַחֲכָם רַבּוֹ וְקִצַּת דְּבָרִים רְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ. בִּימֵי זֶה הַמֶּלֶךְ הָיָה רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנֶּזֶר ז"ל וּבִימֵיו נִלְכְּדָה יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבָב מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקֵּן¹ עַל יַד אָדוּם. שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תִּשְׁפֹּז נִלְכְּדָה נְבִאָרָה וְטוֹרְטוּשָׁה מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים. שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקֵּן חוֹרוֹ הַיִּשְׁמַעְאֵלִים לְלַכְּוֹד אֶלְמַאֲרִיָּא מִיַּד אָדוּם שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקֵּן. הַמֶּלֶךְ דְּוֹן אֲלוֹנְשׁוֹ דִּילָא מְאֻנוּ קוֹרְטָאדָה מֶלֶךְ שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַסֵּב שְׁהִיא שְׁנַת אֲלָף וְק"ב לְנִצְרַיִם וְלַכְּד טוֹלִידוֹ מִיַּד הַמֶּלֶךְ יִחִיא נִכְדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִימּוֹן חֲבִירוֹ יוֹם ד' בְּמַאֲיוֹ² שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַפֵּב וְיִצֵר עֲלֶיהָ שְׁבַע שְׁנִים וְאֶחָד לְכַד הַרְבֵּה מְקוֹמוֹת מִיַּד הַיִּשְׁמַעְעִלִים וְאֶחָד נַחְמָנָה קִיסָר עַל מַלְכוּת קַאשְׁטִילִיָּה וּבִימֵיו נִפְטָר הַרְבֵּה אֲלַפְאִסִי ז"ל. בְּיוֹם ה' בָּא לִירַח אַב שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקֵּן נִלְכְּד מְבַצָר קַאשְׁטָרוֹ מְלִיאִסִי³ וּנְשִׁרְפָה הָעִיר שֶׁל יְהוּדִים וְתַפְשׁוּ כָל הַיְהוּדִים וְעַמְדוֹ בְּמַצוֹר וּבְמַצוּק וּבָאוּ עֲלֵיהֶם שְׁנֵי מַלְכִים הַמֶּלֶךְ דְּוֹן אֲלוֹנְשׁוֹ מִן קַאשְׁטִילִיָּא וְהַמֶּלֶךְ דְּוֹן נַאמוּשׁ⁴ מִן אַרְאֲנוֹן בְּג' בִּש' עַד יוֹם ה' לְחַדְשׁ אַב וְהוֹלִיכוֹ אוֹתָם בְּר"ח אֱלוֹל בְּיוֹם שַׁבַּת בְּשַׁבִּי אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטָף. וְהַמֶּלֶךְ דְּוֹן הִירָאֲנָדוֹ בְּקַאשְׁטִילִיָּא וְלִיאֲוֹן⁵ ה' הַמֶּלֶךְ דְּוֹן אֲלוֹנְשׁוֹ מֶלֶךְ שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקְפֵּב וּנְשָׂא אֶת בְּאִיטְרִים בַּת פּוֹלִיפִי קִיסָר מִן קוֹסְטַאנְטִינִי וְלַכְּד קוֹרְטָבָה וְכָל הָעָרִים שֶׁל פִּירוֹנְטָאָרָה⁶ שְׁנַת אַרְבַּעַת אֲלָפִים תְּתַקְצֹו וְאֶחָד לְכַד שְׁבִילִיָּא וַיִּמַּת שָׁם שְׁנַת חֲמִשָּׁת אֲלָפִים וְך'. הַמֶּלֶךְ דְּוֹן אֲלוֹנְשׁוֹ בֶן הַמֶּלֶךְ דְּוֹן פִּירָאֲנָדוֹ הַנֶּזֶר מֶלֶךְ שְׁנַת חֲמִשָּׁת אֲלָפִים וַי"ב שְׁהִיא שְׁנַת ר"ץ לְסַנִּין שִׁיזָר וּנְשָׂא אֶת דוֹנָא⁷ פְּאַלְאֲטִי בַת הַמֶּלֶךְ הַחֲכָם דְּוֹן נַאמִי מֶלֶךְ אַרְאֲנוֹן שְׂקִבֵּל הַחֲכָמָה סְהַרְמ'ב' ז"ל וְהוֹלִיד סְמָנָה שְׁנֵי בָנִים דְּוֹן הִירָאֲנָדוֹ דִּילָה סִירְדָא דְּוֹן אֲלוֹנְשׁוֹ דִּילָה סִירְדָא. שְׁנַת ד' לְמַלְכוּת צִוְיָה לְגִירָאשׁ בֶּן מוֹנְטִי⁸ הַחֲכָם לְהַעֲתִיק מְלִשׁוֹן הַנְרִי לְלִשׁוֹן לְעוֹן הַסְּפָר הַנִּכְבָּד שִׁיִּסַּד הַחֲכָם אֲבוֹ חֲסַאיִנִי בֶן עַבְדָּאֵל חַחְמָאן ה' עוֹמָאֵר שְׁחִיבֵר בְּעֵינֵי הַכּוֹכְבִים וְהַמּוֹלֹת וְצוֹרְתָם כְּמוֹ שֶׁהֵם חֲקוּקִים בְּשָׁמַיִם. וְעוֹד כָּתְבוּ הַלּוֹחוֹת שִׁיסַּד הַמֶּלֶךְ בַּחֲכַמַּת

¹ See p. 92, l. 21.   ² MS. בומאי.   ³ MS. ליאון.   ⁴ Jayme. See p. 94, l. 20.   ⁵ MS. ולואק. See p. 94, last line.   ⁶ See p. 95, l. 3.   ⁷ MS. בונא. See p. 95, l. 2.   ⁸ See p. 95, l. 22.

התכונה והעיד עליו חכם אחד שהיה בארצנו שראה זה הספר והיה כתוב בו אותיות¹ מזהב טוב ואמר שכל מי שלא ראה זה הספר לא ראה חפץ מעוטר ומהודר מעולם חה המלך שהיה חכם גדול בכל חכמה סידר ותקן חוקים ומשפטים בענין הדתות שלהם י'ש' לשפוט כל הנוים בכל מלכותו וחלק אותם לאש שייטי פארטידאש² וצוה לשמור ולעשות את כל החוקים האלה ושעל פיהם ישפטו כל השופטים ויצא[ו] ספר[י] אלה ונתפשטו בכל הארצות והסכימו כל המלכים והשרים והחכמים וכל הבאים אחריו לנהוג בהם עד היום. המלך דון שאננ' בן המלך דון אלונשו הנז' מלך שנת חמשת אלפים ונ"ב ומלך עשר שנים ולכך טאריפה. המלך דון הירנאנדו בן המלך דון שאננ' מלך שנת חמשת אלפים וס"ב ומלך י"א שנים ובימיו היה גרש צרפת. וכותבי זכרונות אמרו כי זה המלך גור להרוג שני אחים מיוחסים להוליכם למדבר לארץ גרה ולהשליכם מראש הסלעים ובעת המשפט צעקו ואמרו שמעו עמים כלם כי המלך גור להרנו בלא משפט ושלא כדון ואפילו טענתינו לא רצה לקבל לכן אנו מזמינין אותו שילך ויתראה עמנו בתוך שלשים יום והעיד ישראל³ שמת המלך בנאין תוך שלשים יום. שנת חמשת אלפים ע"ח חרה אף ה' בעמו וימת המלך צרפת שהיה מולך על נאברה וקמו עם הארץ להשמיד להרוג את כל היהודים אשר בקאשטילייה והרגו בנבארה וקאשטילייה ובשאר מקומות כמו ששת אלפים יהודים ובאותה שנה נפטר הר' אשר ז"ל. המלך דון אלונשו הטוב בן המלך דון הירנאנדו חותנו של דון גוואן מנואל⁴ שנת חמשת אלפים ק"ז מלך מ"ב שנה והוליד שמנה בנים דון פידרו דון סאננ' דון פידריקי דון נגלו דון גוואן דון הירנאדו אוניא ליאונור⁵ עצמותיהם לניהם וזה המלך לכד גיבאלטאר ואלקלעא ואלנוירא ואלבירא ומקומות אחרים. בימיו חזרו הישמעאלים ללכוד מידו ויצר עליה וימת במגפה ניירניש אין בונסייאנו⁶ שנת חמשת אלפים ר"ל ליצירה. ומיד נסע כל המחנה ויוליכו את המלך לשבילייה ושמה קברו אותו. בימיו היה השר דון יוסף בואיסמא⁷ וחרב המקובל הר' יוסף נ' גיקטילייה ועשו חיבורים גדולים בחכמת הקבלה ובימיו נלכדו היהודים במלכות קאשטילייה ע"י גונסאלו מירטיניס * די לאש⁸ קשטיליאש שנת חמשת אלפים וק"י בימיו נפטר הר' יהודה בן אשר ז"ל. המלך דון אנריקי⁹ בן המלך דון אלונשו הרג את המלך דון פידרו אחיו ותהי צרה גדולה לכל קהלת קאשטילייה. וק"ק מטוליטולא לקו כפלים עד אשר אכלו בשר בניהם ובנותיהם ומתו במצור כ"ח אלף יהודים קטנים וגדולים ונשארו מתי מעט וישם המלך עליהם מס עד אשר לא נותר פת לחם ליושבי הארץ שנת חמשת אלפים ק"ל והסי' קל טהרה.

¹ MS. או.² פארטידאנו MS.³ MS. indistinct.⁴ MS. מיאלייל.

See p. 97, l. 14.

⁵ Passage corrupt. See p. 97, l. 15.⁶ See p. 97, l. 18.⁷ See p. 97, l. 20.⁸ MS. בולאש. See p. 97, l. 11.⁹ MS. אדריקי.

בימיו נפטר דון שמואל הלוי מטוליטולא בבית הסוהר ביסורים גדולים שציוה המלך היראנדו לעשות לו ובימיו היה הרל'ב'ג. והמלך דון נוואן בן המלך דון פדריקי מלך כ"ג שנים וצוה לבטל¹ חשבון שיזאר שהיו מונים ממנו כל הגוים וצוה למנות ליטו הנוצרי. בימיו קמו אויבי היהודים ויעשו בהם כרצונם מכת חרב ואבדו ויקחו בניהם ונשיהם למכור לעבדים ולשפחות ויוליכו הבנות ויעשו בהן הפקר והמירו דתם [בדת]² אלהי נכר הארץ יותר ממאתים אלף יהודים בסבת³ המלך שהיה נער שנת חמשת אלפים ק'כ"א והס' אל קנא. באותה שנה היה שמד באיטלייא באלינסייא לירידה בארצלונה מאזורקא וזה המלך רכב על סוס ויפול ממנו וירמסוהו ברנליו וימת. המלך פידרו בן המלך דון נוואן מלך י"ד שנים ומת שנת חמשת אלפים ק"ס"ה בזמנו היה הרב דון מאיר אלגוארש⁴. הנלח פראי ביסנטי יט"ו על יד דונא [קטלינא] המלכה [ו] על⁵ יד דון היראנדו מלך אראנאן עשה שמד גדול ביהודים והמירו דתם יותר ממאתים אלף יהודים ע"נת חמשת אלפים ק"ע"ב. ובאותה שנה היה דבר גדול עד מאד והקים הש"ת רוח סערה מפרק הרים ומשבר סלעים ומשבר כל הספינות שבים וכל עצי השדה שיבר והביא הש"ת שני המכות האלה עליהם בעון ישראל. והמלך דון נוואן מן פורטוגאל קבל כל האנוסים וא"ע"פ שהלשינו הנוצרים עליו והלך זה המלך למדינת סיבטא המדינה הגדולה היושבת על שפת ים המערב תוך שעה אחת ומצא שם אבן גדולה וכתוב בה נבנתה מדינת סיבטא על ידי שם בן נח. המלך דון נוואן בן המלך דון פדרקי⁶ מלך קאשטייליא מלך שנת ק"ס"ד ומלך מ"ט שנה. בימיו נלכדה קוסטנטינא העיר הגדולה ע"י מלך תונרמה יום ד' כ"א למאיו. נפטר רבי מנחם הארוך בסאמורא שהיה חכם גדול שנת חמשת אלפית ק"ע"א. נפטר הרב החסיד הר' שם טוב בן שם טוב בואלייאדולית. שנת ק"צ"ב⁷ נשחת דון אלבארו בולונא מאישטרו שאנטייאנו⁸ בואלייאדולית ע"י המלך דון נוואן שנת חמשת אלפים ר"ג. מת המלך דון נוואן חמשת אלפים ר"ד. המלך דון אלפידירקי בן המלך דון נוואן מלך כ"ח שנים בימיו הלך המלך דון אלפונשו בן המלך דון דוארטה⁹ מלך מפורטוגאל בחיל גדול והרגו בהם הישמעאלים יותר מאלפים גוים גבורי החיל ומהם שבע שרים שנת חמשת אלפים ר"כ"ג¹⁰. ובאותה שנה נפטר אור ישראל הנאון רבי יצחק קאנפנטון זצ"ל. שנת ר"ל"ח הלך מלך פורטוגאל בחיל גדול ארזילא וטאנגר¹¹ יום שבת כ"ד לאנשטו שנת ר"ל"ח. ביום ששי כ"ו לסיון שנת ר"ל"א קידשו את ה' ח' יהודים בשפולבידה ויהרגום במאמר שופט המלך על לא חמם בכפם שנים מהם נסחבו ושנים נשרפו וארבעה חלו על עץ. שנת ר"ל"ח המלך דון אלונשו מלך מפורטוגאל ועלה בלבו למלוך במלכות קאשטייליא ובא הוא ושריו ועבדיו הפרתמים במ' אלף שולף חרב וכסף חהב לבלי חק

¹ MS. לבעל. ² See p. 98, l. 12. ³ MS. בסו'. See p. 98, l. 13. ⁴ MS. אלגוארש. ⁵ See p. 98, l. 17. ⁶ MS. פירדקי. ⁷ Omission. MS. נשחט. ⁸ MS. טאנגר. ⁹ MS. דוארצה. ¹⁰ MS. קבנ. See p. 98, l. 26. ¹¹ MS.

ונלחם עם המלך דון הירנאדו בן¹ מדינת סאמורה ובין מורו ושרי המדינות אשר בקאשטיליא עזרוהו אמנם אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בונוי בו וישב לארצו בבושת פנים הוא וכל הנשארים עמו אחר שהמיתו מהם יותר מחמשת אלפים איש וזה היה יום ו' לעת ערב ג' ימים לאדר ר'ל'. והמלך ברע מלך סדום התחזק עם אשתו הארורה במלכות והצליח ועשה חיל מכל המלכים אשר היו לפניו. שנת י"א למלכותו היא שנת ר"מ"ב לפ"ק אחר שנלכדה אלהאמה ע"י דון רודריגו מארקיס בוקאלים התחילו השופטים אשר למלך לחקור כנגד האנוסים בענין הדת ומצאו אותם שהם מאמינים בדת אלהי ישראל ונידונו כלם לשריפה וממונם למלך לקיים מה שנא' והבאתי את השלישית באש ה' ינקום נקמתם ורבים מתו על קדושת השם. בשנה ההיא המלך ציוה להבדיל בין ישראל לגוים במושבותם. שנת חמשת אלפים ר"מ"ה י"ח לחשון היה גשם על הארץ ששים יום. שנת ר"מ"ז היתה עצירת גשמים כמעט לא ירדו גשמים. באותה שנה לכד המלך מדינת מאלקא יום שבת ט' לחדש אב ויצר עליה ד' חדשים ושבו כל אנשי העיר ובתוכם ת' נפש מישראל וקהלות קאשטיליא פדו אותם. ואחר זה לכד גרנאטה שהיתה ביד הישמעאלים קרוב לת"ת שנה. שנת ר"נ"ב [הרה] אף ה' בעמו וישקוד על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו לא כחטאינו עשה לנו ולא כעונותינו גמל עלינו כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים והוא חשב למטה מעונינו כי לולא רחמיו וברית אבות אשר זכר כמעט כסדום היינו לפי הרעות והפשעים והנאוה הנדולה שהיתה בכל מלכות ספרד הנה זה היה עון סדום גאון שבעת לחי וגדולה מוזאת כמעט נשתכחה תורה מישראל בחכמת החיצוניות כי בהמה שמינה חלקם וכו' ולא היו מחזיקים בתורה שב'ע"פ כי אם העניים והאביונים. ויחר אף ה' בעמו ונירשו ממדינת קאשטיליא ע"י המלך דון הירנאדו ועצת אשתו הארורה היא איזבל הרשעה ומאמר יועציה בחדש הראשון הוא חדש ניסן אשר נהפך להם משמחה ליגון ואנחה יצא הכרוז בכל מלכות ספרד אשר תחת ממשלתו וכרוזא קרי בחיל לכוון אמרין יהודאי די דאיירין בכל מלכותי הוו זמינין למיפק מארעי בחדש השלישי וכל אינש לא ימחא ביד כל אשר ימרה את פי אחת דתו להמית. וכל מקום אשר דבר המלך ורתו מניע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספר שק ואפר יצע לרבים באותו יום ראשון של פסח ובמקום ההגדה בכי תמרור וקפדה על מצות ומרורים ויבכו העם בלילה ההוא והיתה צרה גדולה. ומפסח ועד עצרת יצאו כל צבאות ה' מארץ ספרד החיל אשר ננע אלהים בלבם עזבו את נחלתם נטשו את אדמתם ושמו סגמת פניהם לבקש את דבר ה' ואת דוד מלכם בים וביבשה בלב שלם ונפש חפצה מהם הלכו לארץ הצבי וארץ מזיה² וארץ יון ותוגרמה ורובם נכנסו למלכות פורטוגאל על ידי המלך דון גוואן בן המלך דון אלונשו ושם עזבו כל חמדתם כספם וזהבם הבנים והבנות הוא האויב

¹ MS. בן.² MS. מזיה.

המלך דן נוואן י'ש' עשה אכזריות גדולה אשר לא נהיתה כמוה בכל המלכויות ולקח קרוב לשמונה מאות ילדים בנים ובנות אשר טפחו ורבו היהודים ושלח אותם אל איי הים אל ארץ נורה מקום תנים ובנות יענה ופנשו ציים את איים ושעיר את רעהו יקרא אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח ורובם מתו שם והנשארים נשאו שם אח את אחותו ליישב הארץ והם שם עד היום. מי שמע כזאת מי ראה כאלה העל אלה תתאפק ה' תחשה ותעננו עד מאד נקוה לאור והנה חרשך ועל זו התנבא ישעיה כעל גמולות כעל ישלם הימה לצריו גמול לאויביו וכו' כי יבא כנהר צר וכו' ובא לציון גואל כי באמת אין צרה גדולה מזאת. ועליהם התנבא גם כן הנמול אתם משלמים עלי וכו' ונקיתי דמם לא נקיתי וכו'. וכל אלו הנחמות וכיוצא בהם שכתבו הנביאים כולם הם על הגלות המר והקשה הזה וכל השמדות והנירושין שעברו עלינו כמו שאני עתיד לכתוב. ורוב היהודים וגדוליהם ואדיריהם ושופטיהם ישבו בביתם והמירו דתם בדת אלהי נכר הארץ ויעוּבו מקור מים חיים ומלך עולם ויעבדו אלהים אחרים אשר לא ידעום ולא חלק להם עץ ואבן לא יריעו ולא ישחיתו ולא ייטבו. ובראשם המון האפיקורסים הרב דון אברהם שניאור רב קהלת ספרד הוא ובניו וכל אשר לו וכאלה לאלפים ולרבבות ימחו מספר חיים שחטאו והחטיאו את הרבים לפי שעניי הרבים תלויים עליהם ולזה חטא הרבים תלוי בהם ולא יצאו מגדולי ספרד ומנהיגיהם אלא מתי מעט ששמו מגמת פניהם למות על קידוש השם ועשו עצמם הפקר הן למות הן לענוש. וגדול שבכלם הוא האשל הגדול השר והטפסר החכם הכולל הרב דן יצחק אברבנאל ז"ל שקידש השם בפרהסיא לעיני המלך והשרים הוא והחכם דן שלמה שניאור הזקן אחי הרב הנז' וחכמי ספרד כולם מגדולם ועד קטנם ותלמידיהם וכל אשר להם זכו וחיבו את הרבים וזכות הרבים תלוי בהם ואם לכתוב בפרט מה שעבר עליהם הזמן יכלה והם לא יכלו. לא אכתוב זולת מקצת הצרות שעברו על המגורשים שנכנסו מקצתם למדינת פאס ע"י המלך הגדול חסיד מחסיד א"ה מולאי שך שקיבל את היהודים בכל מלכותו ועשה עמהם טובה. ויש מהם שנכנסו לסאלי היושבת בקצה ים המערב ושם עברו עליהם צרות רבות ע"י הערל טומאש והערל גוליאן ושלחו ידם בבנות ישראל ועינו אותם ועשו תועבות גדולות ונאצות אשר לא נהיה כמותם עד שבאו למדינת פאס. ומהם שנכנסו למדינת ארזילא ע"י נמרוד הרשע ביסורים גדולים ועינויים אכזריים הוא הטמא כושן רשעתיים שלישי מלך פורטונאל ממונה על ארזילא הנק' קונד[י] דו בארבה¹ על כל הרעה אשר עשה ליהודים ואשר נעלם מיד לבא למלך *אלקצאר [א] לכביר ויצאו² עליהם הערבים ויתעללו בהם ויקחו את כל אשר להם והניחום ערומים אנשים ונשים וטף קהל גדול. ומהם שנכנסו למדינת באדים ע"י מולאי מנצור ועשה טובה גדולה לישראל עד שבאו לפאס

¹ MS. בורבה.² MS. אלקצאר לכביר יצאו.

במטונם וכל אישר להם. ומהם שנכנסו לאלעריאיש ובזמן חזרתם לאלקצאר יצאו עליהם הערביים ועשו בהם שפטים גדולים מהם מתו בצמא. ומהם אכלו האריות ועליהם התנבא ישעיה ע"ה משא בערב ביער בערב תלינו אורחות דדנים לקראת צמא התיו מים ונו'. ושארית הפלטה הנשארת באה לפאס י'ע'א ונאספו שמה כל העדרים יחד גדולים וקטנים חכמים ונבונים וכתובם היה אבא מארי ז"ל והוא כבן שבעים שנה לאחר שהרביץ תורה בישראל ונפטר ביום א' של פסח בשנה א' לצאת בני ישראל מארץ ספרד. ובאותו זמן נפטרו במלכות פורטונאל מרנא ורבנא הר' רבי יצחק אבוה ז"ל והחכם הפילוסוף בן חכמים בן מלכי קדם הר' ש"ט בן ש"ט ז"ל. ושני האריות הגדולים והרבנים שהרביצו תורה בישראל נפטרו בקאשטיליא בשנה אחת כמו שתי שנים או יותר קודם הגרש הם הרב רבי יצחק די ליאון והרב רבי שמואל באלנסי ז"ל. ואחר שעבר הפסח באו כמה צרות על ישראל וכל האלות הכתובות בספר התורה ומוסיף עליהן כהנה וכהנה לאחר שישבו במדינת פאס כמו ח' חדשים יצאה אש תוך היהודים בחדש תמוז ונשרפו בשעה אחת כמה אנשים כאלו האש יצאה מן השמים ואני נצולתי ממנה כבן אחד עשר שנה והיתה צרה גדולה אשר לא נהיתה מעולם בחצי היום והוה שאמר הנביא והבאתי השמש בצהרים והחשכתי לארץ ביום אור מי האמין לשמועתינו. וזה הוא שהתנבא יחזקאל שלישי באור תבעיר בתוך העיר כמלאת ימי המצור ולקחת את השלישית תכה בחרב סביבותיה והשלישית תורה לרוח וחרב אריק אחריהם. כי מיד אחר השריפה הגדולה הנו' בא רעב ודבר גדול ומתו יותר מעשרים אלף נפשות מישראל במדינת פאס ובמדינות אשר סביבותיה כהנה וכהנה. וכאשר ראו הרעה הגדולה הזאת חזרו לארץ אדום כי אמרו כלנו מתים ומהם נסו לאהלי ישמעאלים מואב והגרים ומהם מתו ברעב בשוקים וברחובות ובנות ישראל ערומות ואליהן רמז ישעיה ע"ה באלו הפסוקים נשים שאננות קמנה שמען קולי. ואחר זה שנת ר'נז ל'פ'ק חרה אף ה' בעמו עד אין מרפא כי לא נשלם עון ישראל עד הנה וימת המלך דון ג'ואן מלך פורטונאל מיתה חטופה ולא הניח בן ראוי למלוכה אלא בן הפילגש ועמד על כנו נבזה ולא נתנו עליו הוד מלכות הוא הרשע הערל מלך מאנוייל נתייעץ עם עבדיו הפרתמים למחות את זכר ישראל ויאמרו לנו ונכהידם סעי ולא זכר שם ישראל עוד ומן הוא אלה די ישזכנו מן ידי אמר עם הספר ותנתן דת בכל מדינה ומדינה להיות עתידים לצאת מארצו עד י"ב חדש. וא"כ נתיעץ לבלתי צאת ולכא אל היהודים והיו עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה והיו נבוכים בארץ סגר עליהן המדבר ובני פריצי ישראל והמינים והאפיקורוסים ובראשם הארור לבן הארמי לוי בן שם רע¹ חטא ומחטיא את ישראל יותר מירבעם הוא יען למלך שיקח בתי כנסיות ובתי

¹ שם טוב. I. e.

מדרשות וכל אינש די יבעא בעו מן אלה שמיא הדמין יתעבר. ולא קם ולא זע ממנו החכם הדורש הר' שם טוב לארמה אלא אחר הכרוז קרא מיד מי רוצה להתפלל תפלת מנחה * יבא לביתו ויתפלל¹ ונדע הדבר למלך ותפשוהו ועינו בכבל רגלו בכל מיני עינויים ולא היה בדעת כל היהודים אלא שיהרנהו לעברו על מאמרו והב"ה הצילו. ואחר זה לא נמנע מלעבוד אלהיו ולהתפלל לפניו בצבור ועבר על דתו פעם שנית ועשו בו שפטים ונתנהו בבית הסוהר ואחר שיעין לוי בן שם רע שיקחו בתי כנסיות יעין שיקח בני ישראל הקטנים מי"ג שנה ולמטה שיחזירם לדת ישו. כען מלתא שפר קדם מלכא ונר בכל מדינות מלכותו ותפשו הילדים מאת אביהם ואמם והיתה צעקת הילדים גדולה מאד בקול מר לאמר מי יושיענו מיד ערלים ואביהם צועקים בקול מר וקשה ולא נדע מה נעשה ולזה רמו ירמיה ע"ה רחל מבכה על בניה. ולא נתקרה דעהו עד ששלח ידו בחכמים ועשה בהם שפטים ועינה אותם בכל מיני עינויים ואסר אותם בכבלי ברזל. ורבים מן היהודים מהם המירו דתם שלא יכלו לעמוד בנסיונם ומהם תלו עצמם ומהם מסרו עצמם על קדושת שמו יתברך ובראשם הרב הקדוש החסיד בנפש טהורה ונוף נקי כאלישע בעל כנפים הוא הרב רבי שמעון מימי ז"ל שמסר עצמו הוא וביתו וכל אשר לו אנשים ונשים וטף ומת בתוך הסוהר בעינויים גדולים. והחכם החסיד הקדוש הר' שם טוב לארמה שעברו עליו כמה עינויים כמו שאמרנו קודם שהכניסוהו לסוהר ואחר כך הוציאוהו והציל² הקב"ה נפשו ממות ובא למלכות פאס הוא והרב רבי יעקב לואל והר' אברהם סבאע. הי"ת ישיב שבותינו ויטב אחריתנו מראשית' בביאת משיחינו שמחנו כמות עניתנו יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם. בילאוי:

❖ תם ונשלם ספר הקבלה. הודאה לאל ית' שאין לו סוף ותכלה ❖

¹ MS. ובא לביתו והתפלל.

² MS. והצילו.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il